

УДК 37.013

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Лавренчук Тетяна Сергіївна

викладач

Житомирський державний університет ім.І. Франка

м. Житомир, Україна

tetiana.lavrenchuk.04@gmail.com

Вступ: Розвивати критичне мислення старшокласників можна використовуючи інтерактивні технології, співвідносячи їх зі складовими таксономії Блума та етапами формування критичного мислення. Технології критичного мислення покликані допомогти вчителю організувати урок цікаво та продуктивно для обох сторін навчального процесу та підвищити мотивацію учнів.

Технології критичного мислення допомагають реалізувати мету та завдання уроків на розвиток критичного мислення, а саме розвиток творчих здібностей учня. Вибір технологій критичного мислення може варіюватися в залежності від типу уроку, його структури та форми роботи на уроці. Зокрема, індивідуальна робота може включати в себе монологи-міркування, робота у парі- вирішення проблемних ситуацій, зіставлення думок, доказів, робота з малюнками проводиться на основі діалогу. Щодо групової роботи, слід згадати про дебати, дискусії, асоціації, мозкову атаку

Ціль: з'ясувати та проаналізувати новітні технології критичного мислення.

Матеріали та методи: загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та систематизація наукової літератури, метод «close reading».

Результати та обговорення: Інтерактивні технології розвитку критичного мислення- це «спеціально створені прийоми, що зумовлюють

розв'язання конкретної педагогічної задачі у контексті взаємодії та передбачають розвиток умінь критичного мислення учасників міжособистісного процесу» [2, 23].

Згідно вище згаданого визначення технологій розвитку критичного мислення, основна їх функція- навчити учнів старшої школи сумлінно працювати над вирішенням поставленої на уроці проблеми у процесі спілкування з іншими учасниками навчального процесу. Тож, розглянемо декілька основних технологій розвитку критичного мислення, які варто застосовувати на уроках, особливо, що стосується уроків іноземної мови.

Технологія «Діаграма Вена» є однією з найбільш часто застосовуваних на уроках технологій. Дана технологія передбачає спільну творчу роботу учнів щодо знаходження спільних та відмінних ознак щодо проблеми про яку йде мова на уроці. Учні можна поділити на команди, з яких одна шукатиме спільні ознаки, а інша навпаки- відмінні або ж дати завдання знайти спільні та відмінні обом командам. Після чого учням пропонується знайти спільні ознаки заданої теми чи проблемної ситуації та презентувати її [2,26].

Технологія «Найважливіший пріоритет» допомагає відібрати в процесі навчання чи розв'язання певної проблеми найважливіші цілі та ідеї. Під час підготовки даної технології можна підібрати вислови до теми та опиратись на них у ході проведення технології.

Наступна важлива технологія розвитку критичного мислення старшокласників- *технологія «Переваги, недоліки та цікаві факти»*. Використання даної технології дає можливість оцінити ситуацію з різних боків, виявити цікаві факти, знайти позитивні та негативні сторони заданої проблемної ситуації. Учні можна розділити на дві команди або на малі групи. Обравши режим взаємодії малих груп, можна розподілити завдання для кожної з них, зокрема першій групі запропонувати знайти недоліки, іншій переваги, наступній цікаві факти. Після чого, кожна група повинна презентувати свої результати для інших груп, обґрунтовуючи відповідно власну думку.

Використання даної технологія може супроводжуватись картинками чи аудіо матеріалами.

Подібна до попередньої технології- технологія *«Альтернативи, можливості та вибір»*. Вона спрямована на пошук учнями альтернативних рішень щодо вирішення поставленої на початку уроку задачі. Робота на уроці з використанням даної технології може вимагати залучення інформаційних засобів, для кращого ознайомлення учнів з проблематикою завдання. Підготувавши та проаналізувавши результати можуть обговорювати їх усім класом або ж в малих групах поділених за інтересами.

Варто згадати також технологію *«Цілі, задачі, завдання»*. Дана технологія пропонує три режими взаємодії: взаємодія з джерелами, а саме використання інтернет ресурсів, словників тощо уможлиблюють самостійну роботу учнів вдома, після виконання якої учні обговорюють напрацьоване на уроці. Два інші режими роботи, перший з яких передбачає взаємодію вчителя з класом вимагає завдання на обговорення з візуальною опорою, а другий- аудіо або аудіовізуальну опору.

Цікавим для учнів старшої школи може стати використання технології *«Рибна кістка»*. Така технологія допомагає учням розподілити проблемну тему, що подається в загальному на аргументи, факти та причини. Використання даної технології допомагає учням зрозуміти роль аргументації під час презентації власних суджень та доводить, що кожна проблема може мати декілька різних фактів або причин, що можуть впливати одна на одну. Дану технологію доцільно також використовувати під час проходження тем на соціальну тематику для розгортання більш живої дискусії серед старшокласників [2, 26].

Технологія *«Зигзаг»* допомагає осмислити проблему та допомагає розвинути навички колективного критичного аналізу. В ході роботи з використанням цієї технології учні працюють у групах, завдання якої створити текст (це може бути лист, вірш, есе або стаття) на задану проблему. У групі відбувається обговорення етапів, плану та розробка схеми, після чого кожен з

команди отримує певну експертну роль та працюють вже в новоствореній команді відповідно до ролей. Після чого, учні знову повертаються до своїх початкових команд та продовжують створення обговорюваного раніше тексту. Таким чином, кожен з учасників ділиться отриманими результатами, щоб бути обізнаними в кожному напрямку. Після створення тексту відбувається його презентація класу.

На початку уроку вчитель може застосувати технології *«Прогнозування за ілюстрацією»* або *«Асоціації»*. Обравши першу з них, вчитель показує зображення, що пов'язане з темою уроку стимулюючи тим самим до обговорення, адже учні мають висловити свої припущення та знову ж таки обґрунтувати свою думку. Технологія пов'язана з асоціаціями також застосовується для визначення теми уроків та розвитку в учнів уяви, інтуїції та творчого мислення.

Більш творчою можна назвати технологію *«Креативний дизайн»*, режим роботи над якою відбувається в малих групах. Учні готують для розгляду проект, який потім оцінює журі обране з кожної групи. Використання даної технології на уроках іноземної мови стимулює роботу над лексичним матеріалом, адже учні повинні бути обізнаними з декількох сфер для створення спільного проекту в результаті. Вчитель може допомагати учням у виборі мовленнєвого матеріалу.

Ще одна творча інтерактивна технологія розвитку креативного мислення має назву *«Креативна імпровізація»*. Дану технологію доцільно розглядати на уроках, що тематично пов'язані з художніми або музичними творами, адже на основі інформації про відомих особистостей чи героїв твору буде базуватися подальша імпровізація. Учні можна поділити на дві команди і надати можливість поімпровізувати та представити власні домисли у вигляді історій.

Інтерактивна технологія *«Створення сценарію»* передбачає роботу старшокласників у групах та відповідно стимулює до спільної роботи над сценарієм на основі прослуханої або прочитаної розповіді, переглянутого відеоролику, фільму чи реклами. Після цього відбувається презентація учнями

власного доробку за ролями. Жанри сценарію можуть варіюватися залежно від теми уроку.

Технологія «*Творче колажування*» має на меті створення учнями колажу чи малюнку під час групової роботи. Працюючи таким чином учням слід обговорити поставлену вчителем задачу, створити план дій, дослухатися до думки однолітків та навчитися адекватно реагувати на будь-які пропозиції з боку інших, сприймати обґрунтовану критику, описувати аргументувати власні ідеї та наводити об'єктивні контраргументи щодо чужих. Щоб полегшити та пришвидшити роботу на уроці можна використовувати заздалегідь підготовані вирізки з журналів, газет, постерів [2, 29].

Креативна технологія «*Написання вірша*» дозволяє працювати зі старшокласниками використовуючи уривки віршів, їх початкові або кінцеві вправи та основі цього матеріалу збирати ідеї, думки, щоб знову ж таки обґрунтувати їх та представити переконливі аргументи. При цьому можна організувати парну або ж групову роботу. Після створення вірша можна провести дискусію та порівняти отриманий результат з оригіналом.

Працюючи над технологією «*Звуки музики*» учні створюють розповідь на основі серії звуків, які згодом слід поєднати в розповідь однією так званою сюжетною лінією, при чому учні можуть мати абсолютно різні асоціації, відповідно історії можуть бути різними. На основі аудіо та аудіовізуальної наочності вчитель має змогу реалізовувати різні комунікативно-креативні завдання, які можна застосовувати на будь-якому рівні взаємодії.

Висновки: Технології критичного мислення мають на меті формування творчого мислення учнів, сприяють розвитку його самостійності та креативності, допомагають навчитися всебічно аналізувати явища та проблеми, оперувати поняттями, підвищує мисленнєві можливості учнів, гнучкість мислення та його здатність переходити від одного типу мислення до іншого. Різноманітність технологій розвитку критичного мислення дозволяє вчителю обрати технологію відповідно до теми, форми та режиму роботи.

Список літератури

1. Гудзь Н. О., Кузьменко О. Ю., Черниш О.А. Розвиток критичного мислення старшокласників як один із засобів успішного оволодіння іноземною мовою. Вісник Житомирського державного університету. 2005. №4. С. 97–101.
2. Калініна Л. В., Калінін В. О., Деньгаєва С. В. та ін. Інтерактивні технології навчання іноземної мови як засіб реалізації завдань нової української школи: Навчально-методичний посібник / Житомир: Видавництво ФОП Кирилюк І. В. 2017. 24 с.
3. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. Київ: ПЛЕЯДИ, 2006. 220 с.